

PETER JOHNSON

När Singoalla badade i Slätta Damm – Viktor Rydberg i Anderbergs *Amorina*

”Här såg Viktor Rydberg Singoalla”. Texten på en metallplatta på en bänk på Hisingen i Göteborg. Eller?

I romanen *Amorina*, av göteborgsförfattaren Bengt Anderberg, är Rydberg frekvent förekommande. Bokens handling spänner över drygt 100 år, från 1830 till 1935.

"Viktor Rydberg hade sett henne bada i Slätta Damm en sommarmorgon", skriver Anderberg.

Slätta Damm som bara är belägen ett stenkast från redaktör S. A. Hedlunds lantställe och där, enligt författaren, även Rydberg badade och simmade "sex vändor i högt läge". Och när han frustande "sänkt de yviga, nedhängande mustascherna i vattnet" gick han in i ett badhus som Hedlund låtit uppföra åt honom...

Rydbergs äventyr, när författaren plötsligt själv blir en litterär figur, är förmodligen till stor del rena fantasifoster från Anderbergs sida – men bilden av Rydberg är rolig och stundtals även gripande.

"Att Viktor Rydberg dyker upp i *Amorina* är ingen tillfällighet. Han var en stor personlighet i Göteborg under flera decennier och hans vänskap med Handelstidningens redaktör var väl känd", säger Ingrid Norrman, före detta kulturchef på G-P, som är ordförande i Anderberg-Sällskapet.

När Bengt Anderbergs sista roman, tegelstenen *Amorina* på drygt 500 sidor, kom ut i en ny upplaga på Bokförlaget Korpen i våras, så var det slutpunkten på en lång och infekterad debatt som rasat i Göteborgs litterära kretsar.

Första upplagan, från 1999 (och för övrigt omskriven i *Veritas* nummer 16 året därpå!), var utgången från förlaget när Författarcentrum Väst hörde av sig till Bonniers med en önskan om ett nytryck för satsningen "Göteborg läser" som skulle lanserats i oktober ifjol i samarbete med Stadsbiblioteket vars uppgift var att arrangera läsecirklar.

Välkända författaren Agneta Pleijel kontrakterades för att skriva ett förord till den nya pocketutgåvan. Nu skulle den breda massan av läsande göteborgare få stifta bekantskap med Andersbergs major opus! Och därmed även få ta del av Viktors Rydbergs roll i den västkustska metropolen...

Men sedan hände något oväntat:

"En månad innan projektet skulle sjösättas drogs alltsammans in", berättar Ingrid Norrman.

Skälet var att *Amorina* skulle kunna "beröra människor illa" - enligt Författarcentrum Väst som uppenbarligen inte bemödat sig om att läsa originalmanuset?

Pål Börjesson, som var projektledare, förklarade att språket var föråldrat, det var grova beskrivningar av mörkhyade människor och ett språkbruk om romer och resande som inte var acceptabelt - och dessutom förekom det så förhatliga "n-ordet"...

Och det var förstås inte lämpligt för den första boken i det nya läsprojektet?

"Det är ju ingen barnbok, Anderberg var extremt noga med sitt språkbruk och inte kan man gå in och ändra formuleringar i äldre litteratur hur närsomhelst. Det får inte bli en litterär inkquisition", säger Ingrid Norrman.

"Boken var värd nya läsare, helt klart och besvikelsen och ilskan var stor", fortsätter hon.

Räddningen kom i form av Bokförlaget Korpen i Göteborg. Om Bonniers backade, så var Korpen beredd att ge ut boken - tillsammans med Bengt Anderberg-sällskapet.

Agneta Pleijel står fortfarande för det fina förordet:

"I Amorina möter läsaren den tidiga socialismen, men också kända liberaler som Handelstidningens chefredaktör S. A. Hedlund och hans gäst och medarbetare, skalden Viktor Rydberg..."

Och Anderbergs son, Niklas, har skrivit ett efterord där han bland annat tar upp turerna med nyutgåvan.

Men åter till Viktor Rydbergs äventyr i boken:

"I Bjurslätts mangårdsbyggnad residerade Hedlund som en fornordisk patriark över sin stora familj. Många gäster kom också till gården. De mest framstående av dem lät han skriva ner sina namn på en lodrät berghäll öster om huset. Sedan fick en stenhuggare hugga in bokstäverna och förgylla dem. Förgyllningen förnyas varje år."

Vid en vandring som jag företog för en tid sedan när jag besökte min syster på Hisingen, hittade jag berghällen ifråga. Fortfarande prydligt förgyllda namn glänste emot mig.

"Men Rydberg själv hade avstått, han var innerligt emot all världens glans, bjäfs som han kallade det. Hedlund sade sig förstå honom, men mellan skål och vägg uttryckte han ibland sitt ogillande", skriver Bengt Anderberg.

Och ändå: Där lyste Rydbergs namn emot mig, med större bokstäver än någon av de andra!

Men hur var det med Singoalla egentligen?

Anderberg:

"Och Singoalla blev som bekant hjältinna i hans sedan så berömda bok. Men inte heller i den berörde han med ett enda ord att han sett henne endast insvept i sitt långa hår. Han gjorde henne svarthårig, medan hon i själva verket var guldblond."

Rydbergs grav ligger på Östra kyrkogården i Göteborg, ett riktigt mausoleum. Hedlund har fått sin sista vila bara ett stenkast därifrån.

Ingrid Norrman:

"Jag bor i Bagaregården som ligger granne med kyrkogården, varje jul brukar jag och mina vänner gå till graven och läsa Tomten. Gärna även på engelska eller franska. Och alltid är det några tomtar av tyg eller plast som vaktar vid gravens dörr", berättar hon. "Så nog minns göteborgarna sin skald och författare - och journalist..."

Bengt Anderberg-sällskapet delade för övrigt monter på Bokmässan med Segerstedt-sällskapet som håller en annan stor GHT-redaktörs minne vid liv - Torgny Segerstedt.

"Kanske skulle man kunna tänka sig ett gemensamt arrangemang i framtiden mellan de tre sällskapen? Vi skulle säkert ha mycket att dryfta", avslutar Ingrid Norrman.

"Han tänkte alltid lättare till fots, särskilt efter en ansträngande förmiddag vid skrivbordet. Han hade alltid ett anteckningsblock i fickan för att kunna skriva upp infall och förbättringar."

Och så vandrade Viktor på Göteborgs gator, på Östra Hamngatan, i Slottskogen (där han lär ha skrivit Tomten på ett pappersark med Hedlunds breda ryggtavla som underlägg) eller på Hisingen. Och Bengt Anderberg ger oss möjligheten att få följa honom en bit på vägen.

Vilken välgärning att *Amorina* åter kan få nya läsare!